

Viskozita glycerolu

Při pohybu tělesa tvaru koule v kapalině na něj kromě tíhové a vztlakové síly působí také síla odporová. Pro laminární proudění kapaliny je její velikost daná Stokesovým zákonem

$$F_{odp} = 6\pi\eta rv,$$

kde η je dynamická viskozita prostředí, r je poloměr tělesa a v je rychlost tělesa. Velikost této odporové síly je přímo úměrná rychlosti pohybu tělesa. Necháme-li těleso v kapalině volně padat, jeho rychlost se po nějaké době ustálí na terminální (konečné) rychlosti v_∞ . Vaším úkolem v této části bude tuto rychlost v_∞ změřit pro kovové kuličky o různých poloměrech a materiálech, které budete nechávat padat v glycerolu. Uvažujte, že glycerol padající kuličku obtéká laminárně, můžete tedy využít Stokesův vztah.

Vyznačte si na sklenici lihovým fixem úroveň (cca 1-2 cm pod hladinou), od které budete měřit čas pádu kuličky. Stejně tak si vyznačte i dolní hranici. Změřte délku měřeného úseku. Na pracovním místě máte 7 vzorků. Hliníkovou kuličku o poloměru $r_1 = 3$ mm, ocelovou kuličku o poloměru $r_2 = 2$ mm a 5 různých olověných kuliček o poloměrech $r_3 =$ mm, $r_4 =$ mm, $r_5 =$ mm, $r_6 =$ mm a $r_7 =$ mm. Hustota hliníku je $\rho_{Al} = 2700 \text{ kg} \cdot \text{m}^{-3}$, hustota oceli $\rho_{ocel} = 7850 \text{ kg} \cdot \text{m}^{-3}$ a olova $\rho_{Pb} = 11300 \text{ kg} \cdot \text{m}^{-3}$

1. Terminální rychlost v_∞ tělesa volně padajícího v kapalině lze vyjádřit jako

$$v_\infty = Cr^2(\rho_t - \rho_k)$$

kde r je poloměr tělesa, ρ_t je hustota tělesa, ρ_k hustota kapaliny a C je konstanta. Vyjádřete tuto konstantu použitím Stokesova vzorce a dalších potřebných vztahů.

2. Změřte délky pádů pro každý ze vzorků. Každé měření proveďte pětkrát. Naměřená data zapište do tabulky společně s průměrnými hodnotami a odchylkami. Vzorec pro výpočet výběrové směrodatné odchylky souboru dat $x_1, \dots, x_N$ s aritmetickým průměrem $\bar{x}$ je

$$s = \sqrt{\frac{1}{N-1} \sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x})^2}$$

3. Pro každý materiál zakreslete do grafu hodnoty závislosti podílu $\frac{v}{r^2}$ na hustotě i s chybovými úsečkami (použijte pouze jednu vhodně zvolenou hodnotu pro olovo). Zakreslená data vhodně proložte.
4. Pro olověné kuličky zakreslete do grafu závislost terminálních rychlostí v na druhé mocnině jejich poloměru. Zakreslená data vhodně proložte.
5. Na základě naměřených dat spočítejte viskozitu glycerolu. Nezapomeňte rovněž počítat i s odchylkami.